

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
імені адмірала Макарова

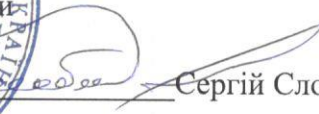
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор із науково-педагогічної
роботи

 Сергій Слободян

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Program of the Discipline

Актуальні проблеми дитячої психології

CURRENT PROBLEMS OF CHILD PSYCHOLOGY

рівень вищої освіти _____ другий (магістерський) _____

тип дисципліни _____ обов'язкова _____

мова викладання _____ українська _____

Миколаїв – 2025

Робоча програма навчальної дисципліни «Актуальні проблеми дитячої психології» для студентів спеціальності А2 Дошкільна освіта. Освітня програма: Дошкільна освіта.

«3» березня 2025 р. 17 с.

Розробник: Рогальська-Яблонська Інна Петрівна, доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної освіти

Таранівська Ірина
Проект робочої програми навчальної дисципліни «Актуальні проблеми дитячої психології» розглянуто на засіданні кафедри дошкільної освіти

Протокол № 3 від «5» березня 2025 р.

Завідувач кафедри

Олена Трифонова
Олена Трифонова

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Актуальні проблеми дитячої психології» розглянуто Науково-методичною комісією Навчально-наукового педагогічного інституту імені В. О. Сухомлинського

Протокол № 3 від «6» березня 2025 р.

Голова

Людмила Хрящевська
Людмила Хрящевська

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Актуальні проблеми дитячої психології» погоджено з навчальним відділом

Начальник відділу

Андрій Лабарткава
Андрій Лабарткава

Робочу програму навчальної дисципліни «Актуальні проблеми дитячої психології» затверджено Навчально-методичною радою НУК

Протокол № 3 від «26» березня 2025 р.

Голова НМР НУК

Сергій Слободян
Сергій Слободян

© НУК, 2025

© Рогальська-Яблонська І. П. 2025

ЗМІСТ

<i>Вступ</i>	4
<i>1. Опис навчальної дисципліни</i>	5
<i>2. Мета вивчення навчальної дисципліни</i>	6
<i>3. Передумови для вивчення дисципліни</i>	6
<i>4. Очікувані результати навчання</i>	6
<i>5. Програма навчальної дисципліни</i>	6
<i>6. Методи навчання. Засоби діагностики результатів навчання та методів їхнього демонстрування</i>	11
<i>7. Форми поточного та підсумкового контролю</i>	11
<i>8. Критерії оцінювання результатів навчання</i>	15
<i>9. Засоби навчання</i>	15
<i>10. Рекомендовані джерела інформації</i>	16

ВСТУП

Анотація

Дисципліна «*Актуальні проблеми дитячої психології*» належить до переліку нормативних дисциплін, сприяє формуванню у студентів загальних уявлень про актуальні проблеми дитячої психології, психологічні закономірності, етапи, умови і критерії психічного розвитку дітей раннього і дошкільного віку; вивченню особливостей соціального становлення особистості дитини в дошкільному дитинстві та особливостей роботи з дітьми з відхиленнями у поведінці та різноманітними порушеннями інтелектуального й особистісного функціонування і набуття практичних вмінь використовувати засвоєні знання у роботі вихователя.

Ключові слова: актуальні проблеми, соціалізація особистості, обдарована дитина, гендерні аспекти, синдром гіперактивності, соціально-педагогічна занедбаність.

Abstract

The discipline “*Current problems of child psychology*” is due to the transition of normative disciplines, it forms the basis for students to formulate fundamental ideas about current problems of child psychology, psychological patterns, stages, minds and criteria for mental development of children of early and preschool age; learning the characteristics of the social development of children in preschool childhood and the characteristics of working with children with behavioral disorders and various disorders of intellectual and special functioning and development Practical people should use their acquired knowledge from the work of the contractor.

Key words: current problems, socialization of specialness, gifted child, gender aspects, hyperactivity syndrome, socio-pedagogical disability

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність (освітня програма), освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	А Освіта	Обов'язкова	
Модулів – 1		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		1-й	1-й
Електронний адрес РПНД на сайті Університету	А2 Дошкільна освіта ОП (Дошкільна освіта)	Семестр	
		1-й	1-й
		Лекцій	
Індивідуальне науково- дослідне завдання –		15 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		15 год.	6 год.
Загальна кількість годин – 90		Лабораторні	
		0 год.	0 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2;	Освітній рівень: перший (бакалаврський)	Самостійна робота	
		60 год.	78 год.
самостійної роботи студента – 4		Індивідуальні завдання: 0 год.	
		Вид контролю: іспит	
		Форма контролю: усна	

2. Мета вивчення навчальної дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни «Актуальні проблеми дитячої психології» полягає у в ознайомленні магістрів із сучасним станом актуальних проблем дитячої психології, підготовка студентів до ґрунтовного аналізу провідних проблемних питань теорії та практики дитячої психології; формування здатності розв'язувати комплексні проблеми в галузі психології розвитку особистості дитини дошкільного віку, що передбачає оволодіння методологією наукової та науково-педагогічної діяльності, технологіями аналізу за основними критеріями та показниками, що вказують на вікові особливості періоду дитинства; сформованість уявлень про специфіку наукових досліджень у галузі психології розвитку особистості дитини та вміння застосовувати набуті знання в професійній діяльності

3. Передумови для вивчення дисципліни Вивчення навчальної дисципліни «Актуальні проблеми дитячої психології» доцільно організувати в єдиному контексті з тематикою вивчення дисциплін «Актуальні проблеми дошкільної педагогіки», «Методологія наукових досліджень» та ін.

4. Очікувані результати навчання

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів таких результатів навчання:

5.4. Аналізувати й порівнювати результати педагогічного впливу на індивідуальний розвиток дитини дошкільного віку в різних видах діяльності.

5.6. Здійснювати психолого- педагогічне керівництво індивідуальним розвитком особистості дитини.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

КЗ-1. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

КЗ-4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

КЗ-5. Здатність працювати в команді.

II. Фахові:

КС-3. Здатність до психолого-педагогічного керівництва особистісним розвитком дітей раннього і дошкільного віку, зокрема, дітей з особливими освітніми потребами.

КС-5. Здатність створювати та впроваджувати в практику наукові розробки, спрямовані на підвищення якості освітньої діяльності та освітнього середовища в системі дошкільної, зокрема, інклюзивної освіти.

КС-6. Здатність здійснювати просвітницьку діяльність з метою підвищення психолого-педагогічної компетентності вихователів, батьків, громадськості.

КС-9. Здатність до самоосвіти, самовдосконалення, самореалізації в професійній діяльності та до конкурентної спроможності на ринку праці.

5. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Актуальні проблеми дитячої психології

Змістовий модуль 1. Загальна характеристика процесу соціалізації особистості дитини.

Тема. Сутність процесу соціалізації.

1. Основні уявлення про соціалізацію.

2. Складові процесу соціалізації.
 3. Співвідношення понять «соціалізація», «виховання», «розвиток».
 4. Принципи соціалізаційного процесу.
 5. Міждисциплінарні засади процесу соціалізації.
- Література* [4], стор. 7–29; [6], стор. 7–29.

Тема 2. Соціалізація дітей дошкільного віку в умовах освітнього процесу ЗДО.

1. Соціальна адаптація дитини до умов закладу дошкільної освіти та соціальний розвиток дітей.
 2. Цілеспрямовано організований та стихійний процеси засвоєння і відтворення дітьми соціального досвіду.
 3. Засоби соціалізації, аналіз їх вплив на психічний розвиток дитини.
 4. Проблема вдосконалення змісту і методів залучення дитини до соціального середовища.
 5. Проблема формування соціально-емоційної сфери дітей.
 6. Ризики та ефекти соціалізації дитини в інформаційному середовищі.
- Література* [7], стор. 107–129; [6], стор. 45–69.

Тема 3. Характеристика соціальної ситуації, провідної діяльності та новоутворень у психічному розвитку дитини дошкільного віку.

1. Поняття «соціальна ситуація» розвитку: сутність та зміст.
 2. Специфіка соціальної ситуації розвитку дитини дошкільного віку.
 3. Психологічна характеристика провідної діяльності та її значення у становленні новоутворень у розвитку дитини дошкільного віку.
 4. Характер взаємозв'язку між феноменом «соціальна ситуація» розвитку, провідна діяльність та новоутворення у психічному розвитку сучасної дитини.
- Література* [3], стор. 29–32.

Змістовий модуль 2. Обдаровані діти в умовах закладу дошкільної освіти

Тема 1. Розвиток обдарованої особистості дитини дошкільного віку .

1. Поняття про обдаровану особистість.
2. Проблема становлення і розвитку обдарованої особистості.
3. Ранні прояви здібностей та обдарованості у різних сферах діяльності.
4. Феномен «вундеркіндів».
5. Особливості сімейного виховання обдарованих дітей.
6. Проблема психічного здоров'я обдарованої особистості. Особистісні риси обдарованих людей та їх вплив на стосунки з оточенням.

Література [1], стор. 149–151; [2], стор. 8-12; стор. 77–85

Змістовий модуль 3. Індивідуальна робота з дошкільниками з відхильною поведінкою та різноманітними порушеннями інтелектуального й особистісного функціонування.

Тема 1. Вихованці з ЗПР та ГРДУ та індивідуальна робота з ними.

1. Сутність поняття «затримка психічного розвитку».
2. Основні види ЗПР.
3. Індивідуальна робота з дітьми із ЗПР.
4. Синдром гіперактивності та дефіциту уваги (ГРДУ): сутність та причини виникнення.
5. Основні критерії ГРДУ.
6. Індивідуальна робота з дітьми із ГРДУ.

Література [1], стор. 153-157.

Тема 2. Індивідуальна робота з дошкільниками з відхильною поведінкою.

1. Соціально-педагогічна занедбаність: сутність поняття та причини виникнення.
2. Методи психолого-педагогічної корекції соціально-педагогічної занедбаності.
3. Сутність, причини та критерії агресивності дитини.
4. Психолого-педагогічні рекомендації щодо взаємодії з агресивними дітьми.
5. Тривожні діти та особливості роботи з ними.
6. Методи подолання дитячих страхів.
7. Замкнені і сором'язливі діти.

Література [1], стор. 157–167.

Тема 3. Гендерні аспекти виховання і навчання дошкільників.

1. Загальна характеристика відмінностей між статями.
2. Когнітивні процеси та інтелектуальні здібності.
3. Регулятивна сфера психіки.
4. Спілкування з дорослими та однолітками, соціальна поведінка.

Література [1], стор. 170–172; [9], стор. 7–25.

Тематичний план навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		лек	пр	лаб	с.р.		лек	пр	лаб	с.р.
1	2	3	4	5	7	8	9	10	11	12
Модуль 1. Теоретичні основи соціалізації особистості										
Змістовий модуль 1. Загальна характеристика процесу соціалізації особистості										
Тема 1. Сутність процесу соціалізації	10	2	2	–	6	10	2	0	–	8
Тема 2. Соціалізація дітей дошкільного віку в умовах освітнього процесу ЗДО	10	2	2	–	6	10	0	2	–	8
Тема 3. Характеристика соціальної ситуації, провідної діяльності та новоутворень у психічному розвитку дитини дошкільного віку	10	2	2	–	6	10	0	0	–	10
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	30	6	6	–	18	30	2	2	–	26
Усього годин	30	6	6	–	18	30	2	2	–	26
Змістовий модуль 2. Обдаровані діти в умовах закладу дошкільної освіти										
Тема 1. Розвиток обдарованої особистості дитини дошкільного віку	30	2	2	–	26	30	2	0	–	28
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	30	2	2	–	26	30	2	0	–	28
Усього годин	30	2	2	–	26	30	2	0	–	28
Змістовий модуль 3. Індивідуальна робота з дошкільниками з відхильною поведінкою та різноманітними порушеннями інтелектуального й особистісного функціонування										
Тема 1. Вихованці з ЗПР та ГРДУ та індивідуальна робота з ними.	10	2	2	–	6	10	0	0	–	10
Тема 2. Індивідуальна робота з дошкільниками з відхильною поведінкою.	10	2	2	–	6	10	0	2	–	8
Тема 3. Гендерні аспекти виховання та навчання дошкільників	10	3	3		4	10	0	2	–	8
<i>Разом за змістовим модулем 3</i>	30	7	7	–	16	30	0	4	–	26
Усього годин	90	7	7		16	90	0	4	–	26
Разом за курсом	90	15	15	0	60	90	0	6	0	78

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Сутність процесу соціалізації	2	0
2	Соціалізація дітей дошкільного віку в умовах освітнього процесу ЗДО	2	2
3	Характеристика соціальної ситуації, провідної діяльності та новоутворень у психічному розвитку дитини дошкільного віку	2	0
4	Розвиток обдарованої особистості дитини дошкільного віку	2	0
5	Вихованці з ЗПР та ГРДУ та індивідуальна робота з ними.	2	0
6	Індивідуальна робота з дошкільниками з відхильною поведінкою	2	2
7	Гендерні аспекти виховання та навчання дошкільників	3	2
	<i>Разом</i>	15	6

Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної форми навчання:

- підготовка до семінарських занять – **2-4 год. / 1 заняття**;
- написання рефератів – **15 год. / 1 роботу**;
- підготовка до контрольних заходів – **15 год. / 1 захід**
- підготовка проектних завдань - **3-5 год. / 1 проект**.

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Підготовка до практичних робіт	15	15
2	Реферат	15	45
3	Підготовка до контрольних заходів	15	15
4.	Виконання проектних завдань*	15	9
	<i>Разом</i>	60	84

6. Методи навчання. Засоби діагностики результатів навчання та методів їхнього демонстрування

Методи навчання:

- 1) на лекційних заняттях:
 - лекція;
 - пояснення;
 - дискусія;

- диспут;
 - ілюстрування;
 - демонстрація;
 - відеометод;
 - майстер-клас
- 2) на семінарських заняттях:
- практична робота;
 - фронтальне опитування;
 - частково-пошуковий метод;
 - спостереження.

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- усні відповіді (семінарські заняття);
- проєктні (самостійні) роботи;
- контрольна робота;
- реферати.

7. Форми поточного та підсумкового контролю

Досягнення студента оцінюються за 100-бальною системою Університету.

Підсумкова оцінка навчального курсу містить оцінки з поточного контролю та оцінки підсумкового контролю. В кожного компонента своя частка в загальній системі оцінок, де студент може набрати від 60 балів до 100 балів. Під компонентом проміжних оцінок розуміються поточні оцінки протягом семестру.

Підсумкова оцінка навчального курсу є сумою проміжних оцінок (усна відповідь, проєктні (самостійні роботи), реферат, контрольна робота (максимально 85 балів) й оцінки за контрольну роботу (максимально 15 балів).

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на заняттях та набутих практичних навичок під час виконання завдань практичних і проєктних самостійних робіт, а також презентації результатів виконаних завдань та досліджень.

Зарахування кредитів навчального курсу можливо тільки лише досягнення результатів, запланованих РПНД, що виражається в одній із позитивних оцінок, передбачених чинним законодавством.

7. Форми контролю результатів навчальної діяльності студентів та їхнє оцінювання

Усні відповіді на семінарських заняттях	Критерії оцінювання
2	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення, містить аргументовані висновки з доречним ілюстративним матеріалом, може підкріплюватися коректними цитуваннями думок / поглядів учених.
1,5	Відповідь в цілому правильна, доволі повна, логічна; допущені несуттєві помилки та неточності у викладенні матеріалу.
1	Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована з використанням неправильної / некоректної термінології.

0,5	Відповідь частково правильна, містить неточності, проте не містить жодних аргументів та ілюстративного матеріалу.
0	Студент не дає відповіді чи його відповідь містить значну кількість суттєвих помилок, не обґрунтована.
<i>Максимальна оцінка студента за цей компонент програми 30 балів (15 відповідей по 2 бали ДФН, 4 відповіді по 2 бали ЗФН).</i>	

Самостійна (проектна) робота	Критерії оцінювання
5	Студент правильно виконує завдання в установлений термін, презентує аналітику різних наукових джерел, підбирає доречний ілюстративний матеріал, здійснює коректні та доцільні цитування, а також грамотно проводить експеримент і на високому рівні здійснює обробку його результатів.
4	Студент правильно виконує завдання в установлений термін, презентує аналітику різних наукових джерел, допускається незначних помилок у добірці ілюстративного матеріалу, здійснює коректні та доцільні цитування, в експериментальних роботах містяться незначні недоліки в обробці їхніх результатів.
3	Студент виконує роботу з порушенням встановленого часу для цього виду роботи; дає в цілому правильну відповідь, але поверхнево чи з певними неточностями, подає недоцільні цитування та недоречні ілюстрації, а також виконує експериментальні роботи не на різнотипних мовленнєвих матеріалах та з недостатньою кількістю респондентів.
2	Студент виконує роботу з порушенням встановленого часу для цього виду роботи; дає в цілому правильну відповідь, але не презентує аналітику різних наукових джерел, не підбирає доречний ілюстративний матеріал, не наводить коректні та доцільні цитування, проводить експерименти, проте не презентує обробку його результатів та не демонструє вміння робити висновки.
1	Студент виконує роботу з методичної допомоги викладача на кожному етапі проведення експериментів.
0	Студент не виконує роботи.
<i>Максимальна оцінка студента за цей компонент програми 45 балів (15 робіт по 3 бали ДФН, ЗФН).</i>	

Реферат	Критерії оцінювання
15	Реферат має обсяг 15 або більше друкованих (рукописних) сторінок; проблема, яка в ньому розглядається, викладена повно, послідовно, логічно; список використаної наукової літератури нараховує 5-6 джерел, відповідає сучасним правилам оформлення бібліографії.
10	Реферат має обсяг 10 сторінок; тема реферату викладена досить повно, але є певні недоліки у логіці викладу; бібліографічний список нараховує 4-5 джерел, відповідає сучасним правилам, але містить певні помилки.
5	Обсяг реферату є недостатнім для викладення обраної проблеми, і тому проблема розглядається поверхово; у бібліографічному списку менше чотирьох наукових джерел і є помилки.
0	Тема реферату нерозкрита, у бібліографічному списку менше 2 наукових джерел, і він подається не за сучасними правилами.

	<i>Максимальна оцінка студента за цей компонент програми 15 балів (1 реферат по 15 балів ДФН, 3ФН).</i>
--	---

Контрольна робота	Критерії оцінювання
ДФН 10 3ФН 32-30	Робота виконана без змістових помилок (завдання I, II та III рівнів складності), містить точні відповіді на питання теоретичного характеру, правильно ідентифікує технологію і правильно виявляє брехню в тексті. Бал знижується в разі наявності орфографічних та пунктуаційних помилок.
ДФН 9-7 3ФН 29-20	Робота представлена з повними та правильними відповідями всіх рівнів складності, студент правильно ідентифікує технологію профайлінгу і правильно структурує хід виявлення брехні в тексті, проте допускається помилок шляхом упущення кількох відповідних маркерів. Бал знижується в разі наявності орфографічних і пунктуаційних помилок.
ДФН 6-5 3ФН 19-10	Робота виконана з огріхами в описі технології профайлінгу, проте безпомилково виконано завдання I та II рівнів складності. В такій роботі завдання щодо детекції брехні в тексті виконано неправильно. Бал знижується в разі наявності орфографічних і пунктуаційних помилок.
ДФН 4-3 3ФН 9-6	Робота виконана з неточностями у формулюванні дефініцій термінів (II рівень складності) та значними огріхами в описі технології профайлінгу (III рівень складності). Завдання щодо детекції брехні в тексті виконано неправильно або не виконано взагалі. Бал знижується в разі наявності орфографічних і пунктуаційних помилок.
ДФН 3-1 3ФН 5-1	Робота містить значну кількість помилок у завданнях усіх рівнів складності або незначну кількість помилок у завданнях I та II рівнів складності та відсутності виконання завдань III рівня. Бал знижується в разі наявності орфографічних і пунктуаційних помилок.
0	Робота не виконувалася.
	<i>Максимальна оцінка студента за цей компонент програми 10 балів (для ДФН, 32 бали для 3ФН)</i>

Форма контролю	Максимальна кількість балів	
	Денна форма	Заочна форма
Практичні заняття	7x5 бали = 35 балів	3x5 бали = 15 балів
Самостійна (проектна) робота	7x6 бали = 42 балів	7x4 бали = 28 балів
Реферат	1x15 балів = 15 балів	1x30 балів = 30 балів
Контрольна (письмова) робота	1x8 балів = 8 балів	1x27 бали = 27 бали
Всього	100	100

8. Критерії оцінювання результатів навчання

		Денне відділення		Заочне відділення	
		Вид роботи	Кількість балів	Вид роботи	Кількість балів
ЗМ 1	Т1	Відповідь на семінарському занятті	5		
		Самостійна (проектна) робота	6	Самостійна (проектна) робота	4
	Т2	Відповідь на семінарському занятті	5	Відповідь на семінарському занятті	5
		Самостійна (проектна) робота	6	Самостійна (проектна) робота	4
	Т3	Відповідь на семінарському занятті	5		
		Самостійна (проектна) робота	6	Самостійна (проектна) робота	4
ЗМ 2	Т1	Відповідь на семінарському занятті	5		
		Самостійна (проектна) робота	6	Самостійна (проектна) робота	4
ЗМ 3	Т1	Відповідь на семінарському занятті	5		
		Самостійна (проектна) робота	6	Самостійна (проектна) робота	4
	Т2	Відповідь на семінарському занятті	5	Відповідь на семінарському занятті	5
		Самостійна (проектна) робота	6	Самостійна (проектна) робота	4
	Т3	Відповідь на семінарському занятті	5	Відповідь на семінарському занятті	5
		Самостійна (проектна) робота	6	Самостійна (проектна) робота	4
		Реферат	15	Реферат	30
Контрольна робота			8	Контрольна робота	27

Підсумковий контроль	Іспит		Іспит	
Сума		100		100

9. Засоби навчання

Наочним матеріалом для лекційних занять послужать передусім мультимедійні засоби (комп'ютерні презентації); відеоматеріали (навчальні кінофільми, а також інтерв'ю, виступи тощо як фактографічний матеріал).

На практичних заняттях прислужиться бібліотечних фонд Університету та електронні репозитарії світу.

Під час виконання завдань самостійної роботи доцільним стане використання бібліотечного фонду та енциклопедій, словників, довідників.

10. Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Савелюк Н.М. Психологія педагогічна: Навчальний посібник. Кременець: КОГПІ ім. Тараса Шевченка, 2012. 288 с.
2. Корольов Д. К. Психологія обдарованості: навчальний посібник. Київ: Видавництво «Міленіум», 2024. 176 с.
3. Пихтіна Н. П. Пісоцький. О. П. Дитяча психологія : курс лекцій. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 169 с.
4. Зозуляк-Случик Р.В. Основи соціалізації особистості: Навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти. Івано-Франківськ: НАІР, , 2021. 222.
5. Соціалізація особистості: навчальний посібник. В.В. Радул, Я.В. Галета. Кіровоград. ФОП Александрова, 2016. 236 с.
6. Рогальська І. П. Соціалізація особистості у дошкільному дитинстві: сутність, специфіка, супровід: монографія. Київ: Міленіум, 2008. 400 с.
7. Соціалізація дітей старшого дошкільного віку в умовах ДНЗ : монографія / Н. Гавриш, О. Рейпольська та ін.; за заг.ред. О. Рейпольської. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2018. 280 с.
8. Дитина у сучасному соціопросторі : навч. посіб. / Т.О. Піроженко, С.О. Ладивір, І.М. Біла [та ін.] ; за ред. Т.О. Піроженко. Київ – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. 272 с.
9. Кікінежді О.М., Говорун Т.В., Міщенко О.О. Гендерне виховання дошкільнят: Навчальний посібник. Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2011. 192 с.

Допоміжна література

1. Аксіогенез обдарованої особистості в освітньому просторі: монографія / О. Л. Музика, Д. К. Корольов, О. О. Музика, Н. О. Никончук та ін.; Інст. психол. ім. Г. С. Костюка НАПН України; за ред. О. Л. Музики. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2020. 160 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/723153/>
2. Ціннісна підтримка розвитку обдарованої особистості в освітньому просторі. Психологічна технологія: практичний посібник / за ред. О. Л. Музики. Київ: Інститут

психології імені Г. С. Ко Психологічні особливості спілкування в Інтернеті. *Психолог.* 2006. № 46. С. 21 – 26.

3. Дуткевич Т.В. Дитяча психологія: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 424 с.

4. Карабаєва І.І. Суб'єкт-суб'єктна взаємодія дорослого з дитиною як чинник прийняття дошкільником соціально значущих моральних цінностей. *Актуальні проблеми психології : зб. наук. пр. Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України* / гол. ред. С. Д. Максименко. Харків : КЦ ФОП Іванової М. А., 2017. Т. IV. Психологія розвитку дошкільника. Вип. 13. С. 151–159.

5. Піроженко Т.О. Відображення проблеми ціннісних орієнтацій дитини дошкільного віку у сучасній теорії та практиці виховання. *Актуальні проблеми психології : зб. наук. пр. Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України* / гол. ред. С.Д. Максименко. Київ: «ТОВ «Срібна хвиля». 2013. Т. IV. Психологія розвитку дошкільника. Вип. 9. С. 213–236.

6. Прийняття дитиною цінностей : посіб. / Т.О Піроженко, І.І Карабаєва, С.О. Ладивір, Л.І. Соловйова та ін.; за ред. Т.О. Піроженко. Київ: Видавничий Дім „Слово”, 2018. 240 с.

7. Радул В.В. Соціалізація і розвиток особистості. *Шлях освіти.* 2006. № 2. С. 7 – 13.

8. Піроженко Т.О. Особистість дошкільника: перспективи розвитку. Тернопіль: Мандрівець, 2010. С. 50-57.

Інформаційні ресурси в інтернет

1. <http://www.nbuv.gov.ua/> – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.
2. <http://hklib.npu.edu.ua/> – Наукова бібліотека національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.
3. <http://www.koob.ru/> – електронна бібліотека «Куб».
4. <http://pro.fpko.ru/post-name/286/> – федерація психологів-консультантів онлайн.
5. <http://upsihologa.com.ua/> – портал професійних психологів України «У психолога».